



## Retaule Major de Santa Maria

Arenys de Mar

### Ubicació

**Comarca:** Maresme  
**Lloc/Adreça:** Plaça de l'Església, s/n  
**Emplaçament** Església de Santa Maria

### Coordenades:

**Latitud:** 41.58058330991  
**Longitud:** 2.5492653250694  
**UTM Est (X):** 462427  
**UTM Nord (Y):** 4603308

### Classificació

**Número de fitxa** 08006 - 149  
**Àmbit:** Patrimoni moble  
**Tipologia** Objecte  
**Estil / època:** Modern Barroc  
**Segle** XVIII  
**Any** 1706-1711  
**Autoria de l'element:** Pau Costa (escultor) i Erasme i Fèlix Vinyals (dauradors)  
**Estat de conservació** Bo  
**Notes de conservació:** L'any 2015 el retaule va ser restaurat, en una actuació que va ser dirigida per l'equip del Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (CRBMC), gestionat per l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, que supervisa el retaule des de l'any 1982, i ha estat finançada pel Departament de Cultura a través de diverses subvencions, per l'Ajuntament d'Arenys de Mar i pel Bisbat de Girona.  
**Protecció** Legal  
**Tipus de protecció:** BCIN  
**Accés** Fàcil  
**Ús actual:** Religios  
**Titularitat** Privada accessible  
**Titular:** Bisbat de Girona (Plaça del Vi, núm. 2 - 17004 - Girona)

## **Fitxes associades:**

[Església parroquial, Església de Santa Maria d'Arenys](#)

**Autoria de la fitxa** Jordi Montlló Bolart

**Data de registre de la** dt., 17/01/2023 - 12:32

**fitxa:**

## **Descripció**

L'element més destacat de l'Església Parroquial de Santa Maria d'Arenys és, sens dubte, el retaule major, una de les millors obres del barroc català, obra de Pau Costa; dedicat a la Mare de Déu. Ens el descriu de forma extensa Joan Bosch (2014), que en destaca la magnífica adaptació a l'arquitectura de la capçalera gòtica de l'església, marcant una solemnitat "una mena de portal del més enllà". Explica que s'ajusta harmònicament a la capçalera perquè els carrers en ressegueixen la planta poligonal i perquè guanya alçada des dels marges. Cada tram assoleix una elevació diferent i puja gradualment originant una cresta triangular poblada d'àngels, músics i de virtuts a banda i banda del tron del Pare etern, que gairebé toca la clau de volta.

Afegeix que es tracta d'un conjunt de rics missatges i d'estímuls devots, d'una notable densitat ornamental i figurativa que no impedeix una claredat estructural formada per columnes i entaulaments, governada per un doble ordre arquitectònic que crea una retícula de cinc carrers d'igual amplada i de cinc nivells (pedestal i sòcol, predel·la, dos cossos de fornícules i coronament).

Les columnes i els entaulaments divideixen el retaule en quinze compartiments que allotgen escultures i relleus historiatats. A la predel·la n'hi ha cinc, un per cada carrer. Els quatre dels laterals estan decorats amb relleus apaïssats que expliquen històries de la Passió de Crist; el del centre és el manifestador que guarda el sagrari, decorat a portes tancades per una pintura de l'Anunciació. El mecanisme que l'obre i el tanca és l'original. Els registres que farceixen els cossos alts del retaule són de dimensions més monumentals. Es tracta de fornícules que mostren imatgeria de cos rodó dels patrons de la vila, als carrers dels extrems i al del centre, i de grans relleus que narren moments de la vida de la Mare de Déu. A cada pis, figures i relleus s'alternen. Al primer pis, les imatges de Sant Josep, l'Assumpta i Sant Francesc de Paula es combinen amb els relleus de la Presentació de Maria al Temple i del Naixement; al segon, les figures de Sant Pere, Sant Zenó i Sant Pau ho fan amb els plafons de la Visitació i l'Epifania. Sant Zenó és el copatro d'Arenys; la figura de Francesc de Paula té a veure amb un episodi de pesta i Sant Josep es pot relacionar amb l'ofici de fuster i la importància de la fusta pel desenvolupament econòmic de la vila. Sant Pere i Sant Pau són les dues figures més importants del catolicisme i àmpliament representats. A més, Sant Pere és patró de pescadors.

El nucli del retaule és el grup escultòric de l'Assumpta. El pern del retaule i el cor temàtic: la representació de la titular del temple, una Mare de Déu suspesa a sota un baldaquí elevada damunt una nuvolada, coronada amb els dotze estels i amb l'escut amb les seves inicials. L'acompanyen un estol d'àngels, mentre s'enlaira cap a una Glòria que contempla amb la mirada i que els seus braços oberts volen atansar.

## **Història**

Està documentat que es comença a treballar en un retaule l'any 1636, ja que s'adquireix marbre i preuats jaspis de variats colors pel pedestal (Bosch, 2004, pp. 63). Segons Bosch, l'escultor contractat per a la realització del retaule, que hauria d'anar muntat damunt el pedestal, seria l'arenenc Antoni Joan Riera (1578-1638). Entre 1638 i 1642 no hi ha cap altra notícia. Fet que Bosch atribueix a la mort de l'escultor,

que juntament amb un període de crisi econòmica desacceleraria tot el procés.

Després d'aquest període, es busca un nou escultor per continuar i es contracta a Francesc Santacruz II (o fill). El 25 de setembre de 1683 es posa la primera andana del retaule, pressupostat en 1600 doblers. Però, de forma inaudita, es posa fi al contracte quatre anys més tard, el 1686, quan ja s'havien pagat 1000 doblers. Se'n desconeixen els motius. Com tampoc se sap què fa que quan es contracta a Pau Costa, es fa partint de zero, sense tenir en compte l'obra feta per Francesc Santacruz II.

L'any 1706 es contracta al viguetà Pau Costa i es desmuntà la part de retaule construïda anteriorment. Es pactà davant notari que per un preu de 600 doblers barcelonins el retaule estaria acabat abans de 1714. Però Pau Costa finalitzà la seva obra cinc anys abans del previst. Així el 1709 es lliurava faltant només la policromia i el daurat.

Fou daurat amb fines làmines d'or, i després policromat pels mestres barcelonins, Erasme i Fèlix Viñals.

## **Bibliografia**

BOSCH i BALLBONA, Joan (2014). El retaule major; dins Pilar VELEZ (coord.) L'esplendor de l'església de Santa Maria d'Arenys de Mar. Barcelona: Pòrtic, pp. 45-125.

### **Enllaços d'interès:**

[Signes dels temps](#)







